

המשגיח הרוחני, הרב אברהם ריבלין שליט"א

מאמר להפטרות ראה

הפטרנונו משופעת באזכור אבנים יקרות מאוד. "פוך", היא נופך, "ספיר" "כדכד" ו"אקדח" הם חומרי הגלם הנדירים מהם תיבנה ציון על רצפתה יסודותיה ושעריה. מעבר לפירוט זה ממשיך הנביא בהיגד "וכל גבולך לאבני חפץ" - אבנים "שיש לאדם חפץ בהם, לא ככל האבנים שהם מושלכות אין חפץ בהם" (אבן עזרא); "האבנים שהיו בה מתחילה - אשים אותם לאבנים טובות ומרגליות...או אפשר שהם משל לרוב הגדולה שתהיה לישראל ושפע הטובה עד שאם ירצו יעשו בנינם באבנים טובות ומרגליות" (רד"ק).

הנביא קיצר בפסוקיו, וחכמים האריכו בדרשותיהם. ילקוט שמעוני מביא סיפורי ניסים ונפלאות על אבני הפלא של ציון העתידית. נעתיק משם רק את חתימת הדברים. "וכל גבולך לאבני חפץ" - אמר ר' בנימין עתידין תחומי ירושלים להיות מלאים אבנים טובות ומרגליות, וכל ישראל באים ונוטלים הפציהם מהם...לעתידי לבא אדם חייב לחברו, הוא אומר לו לך נדון אצל המשיח בירושלים. כיוון שמגיעים אצל תחומי ירושלים, הם מוצאים אותם מלאים אבנים טובות ומרגליות הוא לקח שנים מהם ואומר לו יותר מזה אני חייב לך, והוא אומר אף לא זה. יהא שרוי לך יהא מחול לך. הה"ד השם גבולך שלום" (סוף רמז תעח)¹.

ברם לקראת סיום ההפטרה אנו נפגשים במשל אחר המתאר דווקא את הזול שבמצרכים, הנקנה בלא כסף, הלא הם המים. "הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו, ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב" (נה, א). בעקבות הדרשה המפורסמת "אין מים אלא תורה" (בבא קמא יז, ע"א). מתייחסים רוב המפרשים בעיקר לנמשל, לתורה, ומעט מאוד למשל, למים. נראה שהיה פשוט להם שכל מי ששמע את דברי הנביא בעבר וכל מי שלמד, לומד או ילמד אותם בזמן מן הזמנים, מבין את מקור החיות של המים "שאי אפשר שיחיה האדם רגע בלעד"ם" (מלבי"ם). הפעם נטעם שלוש טיפות זעירות מהמים, וניישם את טעימתנו גם בנמשל, בתורה.

(א) הנביא מדגיש שהמים ניתנים לכל דורש בלא כסף, ניגוד בולט לתחילת ההפטרה שעניינה אבני חפץ, אבנים יקרות שיפארו את ציון. נשים לב, מה שונות מידות ההערכה של חכמת חז"ל, ושל חכמת הכלכלה. חז"ל משווים את התורה למים כי המים הכרחיים לחיים. בגלל שהמים כה נחוצים לאדם, ברא ה' אותם בשפע ובזמינות, אבל דווקא משום כך הם יחסית "זולים" מבחינה כלכלית. זהב וכסף הם מותרות, לכן ברא ה' אותם בכמות מצומצמת, אבל דווקא משום כך הם יחסית "יקרים" כלכלית. מה שבאמת "יקר" ו"חשוב" בחיים הוא זול מבחינת השוק ומה שאינו הכרחי וחשוב, הוא "יקר" כלכלית. "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהילים קיט, עב) - להמון העם נשמע מוזר, אבל לנו ברור מה באמת "יקר" ומה באמת "זול" בחיים.

(ב) המים אינם רק הבסיס לקיום העולם, אלא גם הבסיס לבריאת העולם. העולם הגדול נברא מהמים "ורוח א-לוהים מרחפת על פני המים" (בראשית א, ב), ומתוך המים התחילה הבריאה. גם "האדם - העולם קטן" נולד מתוך מי השליה אל העולם הזה. לכן נתפסת אצלנו הטבילה במקווה - כלידה מחודשת משחררת מכבלי הטומאה הקודמים. הטומאה רומזת למוות, ומי המקווה הם מים חיים!² התורה מטהרת ומשיבה את האדם למקורו, לראשיתו.³ "השיבנו אבינו לתורתך" היא ברכה הכורכת את תודת האדם לה' על התורה ועל התשובה בחדא מחתא.

¹ את החלק הארמי במדרש תרגמנו לעברית.

² עיין משה גרילק, "בדרך אל גן העדן האבוד", סדרת מאמרים אודות הטבילה במקווה, **ניצוצות**, ביטאון למחשבה יהודית, חוברת 8, אדר תש"ן, עמ' 4.

³ עיין **נפש החיים**, שער ד, פרקים לא ואילך, שם מאריך ר' חיים מאוד להסביר את החשיבות של תשובה ע"י לימוד התורה.

(ג) "אמר רבי חנינא בר אידי. למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב 'כל צמא לכו למים'? לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה. ואמר רבי אושעיא, למה נמשלו דברי תורה לשלושה משקים הללו מים יין וחלב, דכתיב 'ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב' לומר לך מה שלושה משקין הללו אין מתקיימים אלא בפחות שבכלים, אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה" (תענית ז, ע"א). ולכן "משה קבל תורה מסיני" כי "האיש משה עניו מכל אדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג).

הנביא קורא "הוי כל צמא לכו למים", כיום יודעים אנו שחייבים לשתות מים גם כאשר לא מרגישים צמא, כי המים הם בסיס החיים. "הנביא מכריז ואומר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, לכו לתורה שנמשלה למים" (מהר"י קרא). והרד"ק הביא "כמו שאי אפשר לעולם בלא מים, כך אי אפשר לעולם בלא חכמה. וכמו שהצמא מתאוה למים, כך הנפש החכמה מתאוה לתורה ולחכמה, כמו שנאמר בנבואת עמוס 'לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה'". - לרוויה!

הפניות

הפטרת פרשת ראה היא חלק מהפטרת פרשת נח, ואלה העיונים הקשורים להפטרנו המצויים שם:

1. ["ורב שלום בניך" \(נד, יג\).](#)

2. ["הן גור יגור אפס מאותי" \(נד, טו\).](#)

(פורסם בספר עיוני הפטרה)

<http://www.kby.org.il/hebrew/torat-yavneh/view.asp?id=4601>